

GLOBALIZÁCIA

Pojem globalizácia sa u nás začal používať v deväťdesiatych rokoch minulého storočia, jeho vysvetlenie často vyvoláva emócie a vedie k vášnivým diskusiám. Globalizácia znamená integráciu a vzájomnú závislosť krajín, ľudí a národov v ekonomickej, spoločenskej, kultúrnej, technologickej i ekologickej sfére.

GLOBALIZÁCIA EKONOMICKÁ

Ekonomická globalizácia spočíva v prepojení svetových trhov a zapojovaní národných ekonomík do celosvetových ekonomických väzieb. Za hybné sily a zároveň aj výsledky globalizácie sú pokladané ekonomické a technologické zmeny. Na celom svete nastal rast obchodu po tom, ako sa globálne trhy virtuálne „priblížili“ pomocou komunikačných technológií. Tie isté technológie spájajú vzdialené spoločnosti a uľahčujú im presúvanie ich aktivít do oblastí s nízkymi nákladmi..

Jedným z najčastejších aktérov ekonomickej globalizácie sú nadnárodné spoločnosti, ktoré sú schopné pôsobiť mimo rámec štátu. Globalizácia umožňuje zahraničným investorom zakladať podniky v zahraničí, kde nachádzajú lacnejšiu pracovnú silu a dosahujú vyššiu produktivitu, čo následne umožňuje znižovať ceny produktov, napr. elektroniky.

Ekonomická globalizácia je neoddeliteľne spojená so Svetovou bankou a Medzinárodným menovým fondom, čo sú medzinárodné finančné inštitúcie, ktoré do značnej miery ovplyvňujú hospodársku politiku v krajinách celého sveta. K nim sa zaraďuje aj Svetová obchodná organizácia, na ktorej pôde sa rozhoduje o deregulácii svetového obchodu. Tieto inštitúcie, v ktorých majú hlavné slovo

ekonomicky najsilnejšie krajiny sveta prispievajú k tomu, že národné ekonomiky sú čoraz viac závislé na globálnom obchode.

K ekonomickej globalizácii patrí tiež pohyb špekulatívneho kapitálu na svetových burzách, ktorý ovplyvňuje chovanie trhu a svetových mien.

GLOBALIZÁCIA SOCIÁLNA

Sociálna globalizácia sa prejavuje väčším prepojením medzi spoločnosťami a ľuďmi navzájom. Lacnejšia letecká doprava vďaka technologickému pokroku a oslobodeniu od daní spôsobuje väčší pohyb – ľudia viac cestujú za obchodom alebo kvôli oddychu, pracovná sila je oveľa mobilnejšia. Vďaka rozvoju médiá a komunikačných technológií, najmä internetu, dochádza k okamžitej výmene informácií. V tejto súvislosti sa hovorí o „časopriestorovom zmenšení sveta“,

vzniku „globálnej dediny“ alebo „virtuálnych spoločností“. K informáciám a novej mobilite však nemajú všetci ľudia rovnaký prístup a s nerovnomernou dostupnosťou informácií, zdrojov a technológií narastá sociálna a informačná priepasť medzi bohatou menšinou krajín globálneho Severu a chudobnou väčšinou v krajinách globálneho Juhu.

GLOBALIZÁCIA KULTÚRNA

Kultúrna globalizácia vedie k zintenzívneniu kontaktov medzi kultúrami, šíreniu kultúrnych javov a ku kultúrnej výmene. Kultúrny kontakt a obchodná výmena spôsobujú zmeny vo všetkých kultúrach a spoločnostiach sveta. Príkladom kultúrnej globalizácie sú rôzne typy reštaurácií (talianska, čínska, thajská, grécka, francúzska), s ktorými sa stretávame už aj v malých mestách. Ďalším príkladom je samotný „showbiznis“ – rôzne druhy reality show, Harry Potter, japonskí pokémoni a pod.

GLOBALIZÁCIA POLITICKÁ

Politická globalizácia je charakterizovaná vzájomnou integráciou a prepájaním jednotlivých štátov, pôsobením medzinárodných subjektov (OSN, NATO, Európska únia). Rozhodovanie o mnohých významných veciach štátu je presunuté na inú, než štátnu úroveň. Jednotlivé národné štáty v rámci procesu globalizácie tak strácajú výraznú časť vlastnej suverenity v prospech

nadnárodných politických inštitúcií, dochádza k prenosu istých politických práv nad rámec jednotlivých štátov (napr. medzinárodné dohovory o právach dieťaťa, mučení, genocíde a pod.). Úloha globálnych politických aj mimovládnych organizácií celkovo rastie.

GLOBALIZÁCIA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Globalizácia životného prostredia vyplýva z poznania, že planéta Zem predstavuje ucelený ekosystém, na ktorom sú ľudia závislí. Oceány, lesy, rozmanitosť rastlinných a živočíšnych druhov či celkové klíma je považované za globálne verejné statky. Ak keď sú negatívne dopady poškodzovania životného prostredia nerovnomerné, porušenie základných životných funkcií globálneho ekosystému sa obracia proti všetkým obyvateľom Zeme. Náklady spojené s poškodzovaním životného prostredia nie sú často zarátané do trhových cien vyvážených výrobkov a služieb, preto ich nenesú spotrebiteľia, ale miestni občania, prípadne ďalšie generácie.

Zvláštny problém predstavujú emisie tzv. skleníkových plynov (najmä oxidu uhličitého), ktoré prispievajú ku globálnemu otepľovaniu. Jeho dôsledky pritom pocítia predovšetkým obyvatelia najmenej rozvinutých krajín, ktorí s na ich produkcii podieľajú minimálne.

Veľa ekologických problémov sa rieši medzivládnyimi dohodami, ale ich napĺňanie a vymáhanie viazne. Práva na využívanie „služieb“, ktoré poskytuje životné prostredie, nie sú dodnes doplnené spoločenskou globálnou zodpovednosťou. Prírodné zdroje sú dnes predmetom vnútroštátnych aj medzinárodných ozbrojených konfliktov a prebiehajúca demografická explózia nároky na ne ešte stále zvyšuje.

POZITÍVNE DOPADY GLOBALIZÁCIE

- Investície nadnárodných spoločností pomáhajú krajinám zabezpečiť nové pracovné miesta a zručnosti pre miestnych ľudí.
- Nadnárodné spoločnosti prinášajú bohatstvo/zahraničnú menu do lokálnych ekonomík, keď nakupujú miestne zdroje, výrobky a služby – zabezpečujú zdroje pre vzdelávanie, zdravotníctvo a infraštruktúru.
- Zjednotenie globálnych ekonomík poskytuje ohromný potenciál pre ekonomicky silné subjekty na expanziu do rozličných kútov sveta – pre export vlastných a pre dovoz zahraničných produktov a služieb.
- Globalizácia spolu so stále sa zlepšujúcimi komunikačnými technológiami prináša oveľa väčšie miešanie kultúr a ľudí z celého sveta, umožňuje zdieľanie ich nápadov, skúseností a životných štýlov. Ľudia môžu ochutnať nové jedlá a používať nové produkty.
- Globalizácia pomáha ľuďom na celom svete dozvedieť sa o udalostiach na vzdialených miestach (napr. o prírodných katastrofách) a oni tak môžu okamžite reagovať.
- Pomáha ľuďom dozvedieť sa o globálnych záležitostiach ako je odlesňovanie a otepľovanie a upozorniť ich na potrebu trvalo udržateľného života.
- Zatiaľ čo predtým mohlo byť pre mnohé krajiny ťažké vstúpiť na svetové trhy, globalizácia poskytuje chudobným krajinám možnosti využívať výhody svetového obchodu. Ak by rozvojové krajiny mohli vstúpiť do svetového obchodu iba o viac ako 1 % z hodnoty svetového obchodu, pomohlo by to 100 miliónom ľudí dostať sa z chudoby.
- Technologický rozvoj prináša rýchle a dostupné cestovanie po celom svete, najmä pre obyvateľov rozvinutých krajín. Táto situácia pomáha rozvoju turizmu v rozvojových krajinách.

NEGATÍVNE DOPADY GLOBALIZÁCIE

- Globalizácia väčšinou pôsobí v prospech záujmov bohatých krajín, ktoré pokračujú v dominovaní na svetovom trhu a na úkor rozvojových krajín – ktorých úlohou je väčšinou dodávať globálnemu Severu a Západu lacnú pracovnú silu a suroviny.
- Neexistujú žiadne záruky, že bohatstvo z vnútorných investícií bude prospievať lokálnej komunite. Často sú totiž zisky odvádzané späť do multinárodných spoločností. Tieto spoločnosti môžu vďaka rozsahu svojich obchodných operácií vytlačiť malé lokálne firmy z trhu. A ak sa stane prevádzka v inej krajine lacnejšou, multinárodné spoločnosti môžu zavrieť svoje prevádzky a prepustiť lokálnych zamestnancov.
- Nedostatočné uplatňovanie medzinárodných zákonov znamená, že multinárodné spoločnosti fungujú tak, ako by to v ich domovskej krajine nebolo možné – napr. znečisťujú životné prostredie, nedodržia predpisy o bezpečnosti pri práci alebo vnucujú zlé pracovné podmienky a nízke mzdy pre lokálnych pracovníkov.
- Globalizácia je mnohými považovaná za ohrozenie svetového kultúrneho bohatstva – ničenie lokálnej ekonomiky, tradícií a jazykov, ako aj nanucovanie pravidiel kapitalistického Severu a Západu.
- Ekonomika voľného trhu prináša so sebou celosvetovú súťaživosť o najlepšie produkty za najnižšie ceny. Ale – priemysel v rozvinutých krajinách sa nerozvíja v týchto otvorených

podmienkach. Namiesto toho je chránený lokálne (často za pomoci dotácií) a rozvinuté trhy sú zatvorené pre vonkajšiu konkurenciu až pokiaľ nie sú etablované. Dokonca sa od chudobných krajín očakáva, že budú fungovať a prežívať na nových globálnych trhoch bez predošlého štartu zo stabilizovanej základne a bez primeranej podpory alebo záujmu o lokálne zisky. V tejto situácii je veľmi ťažké pre rozvojové krajiny využívať výhody rastúcich obchodných príležitostí ponúkaných globalizáciou.

- Bohaté krajiny primárne dodávajú na svetový trh spracované produkty, ktoré si držia svoju cenu a nastavujú dobré ceny. Rozvojové krajiny vo všeobecnosti produkujú komodity – suroviny ako bavlna, káva, kakao, kovy a minerály – lacno a efektívne, ale nemajú v súčasnosti kapacity na výrobu spracovávaných produktov (napr. čokolády, odevov, strojov a podobne). Na rozdiel od spracovaných výrobkov, komodity sú extrémne citlivé na veľké výkyvy či kolísanie cien podľa toho, či nastala nadprodukcia alebo nedostatok. Krajiny, ktoré sú závislé iba na niekoľkých rozhodujúcich komoditách pre svoj príjem môžu vážne strádať, ak sa cena týchto komodít na svetovom trhu prudko zníži. Napriek tomu pokračujú inštitúcie ako Svetová banka v povzbudzovaní rozvojových krajín v tom, aby sa zameriavali na produkciu komodít.